

השְׁמָלוֹת שֶׁל אֵמָא / מרים ילן-שטקליס

לְאֵמָא שְׁלִי יֵשׁ שְׁמָלוֹת –
בְּוֵדַאי מִיְלִיּוֹן.

אַחַת אֲדַמָּה עִם מְעִיל עֲלִיּוֹן,
וְאַחַת יִרְקָה
וּמְתוּקָה,

וְאַחַת יֵשׁ בַּהּ פֶּרַח גְּדוֹל חֻכְלִילִי –
כָּל אַחַת וְאַחַת
מְשַׁמֶּשֶׁת אֶת אֵמָא שְׁלִי.

שְׁמָלוֹת עַד-אֵין-סֶפֶר,
כָּל אַחַת לְפִי תוֹר:

אֵל בֵּית-הַחֲרֻשֶׁת תִּלְוָה הִיא בְּזוֹ
שְׁבַפְס הַשָּׁחַר.

זוֹ שֶׁתְּפוֹר צְוֹארוֹן בָּהּ גְּבוּהָ –
תִּלְבַּשׁ לְקוֹלְנוּעַ.

וְאִם הִיא תִּלְוָה לְבַקֵּר אֵיזוֹ גְּבֵרֶת
תִּלְבַּשׁ אַחֲרֶת,
וְיֹוֹתֵר נִהְדָּרֶת.

וְאִם הִיא יוֹשֶׁבֶת עַל שְׂרֻטוּטִיָּה –
וְדַאי הַכְּחֻלָּה עֲלֶיהָ.

שְׁמָלוֹת עַד-אֵין-סֶפֶר,
כָּל אַחַת לְפִי תוֹר.

כָּל אַחַת וְאַחַת מִתְרַבְּרֶת,
כָּל אַחַת וְאַחַת לִי אוֹיְבָת.

וּשְׁנוּאוֹת הֵן עֲלִי
עַד בְּלִי דֵי, עַד בְּלִי דֵי!

אָף יֵשׁ לָהּ לְאֵמָא
חֲלוּק מְרַפֵּט.

יִשָּׁן הוּא, מִסְכֵּן הוּא,
תִּלְוִי עַל מִסְמֵר שְׁלֵיִד הָאֵמָבֵט.

וְזֶה הַחֲלוּק אֲנִי מִחֻבָּבֶת,
אֶת זֶה הַחֲלוּק אֲנִי אוֹהֶבֶת.

כִּי הוּא יְדִידִי,
וְתַמִּיד, תַּמִּיד הוּא לוֹחֵם לְצַדִּי.

אֶת זֶה הַחֲלוּק שְׁאֵמָא לוֹבֶשֶׁת,
אֵינְנִי פּוֹחֶדֶת, אֵינְנִי חוֹשֶׁשֶׁת,

כְּאֶשֶׁר עַל כְּתַפִּיָּה מְנַח יְדִידִי –
וְדַאי כָּל הָעָרֵב תִּשָּׁב לְיָדִי.

מתוך יש לי סוד

כתבה: מרים ילן-שטקליס (על פי
מקור רוסי מאת ג' דימקינה)

ציורים: צילה בינדר

דביר

שְׁמָלוֹת / נורית זרחי

יֵשׁ אַחַת לְבָנָה כְּמוֹ שְׁלֵג
וְאַחַת כְּחֻלָּה כְּמוֹ יָם,
וְאַחַת כְּמוֹ שְׁמִים תְּכֵלֶת
וְאַחַת אֲדַמָּה כְּמוֹ דָם.

אַחַת לְצֵאת לְבִקּוּרִים,
אַחַת לְלַבֵּשׁ לְשַׁעוּרִים,
וְגַם שְׁמָלָה שֶׁל מְלֻמָּה
לְשִׁיר בְּמִקְהֵלָה.

אַחַת יֵשׁ וְרָדָה כְּתַפּוּחַ
אַחַת עִם שְׁנֵי כִיסִים,
אַחַת עִם שְׂרוּוֹל נְפוּחַ,
מְצִירֶת פְּסִים פְּסִים.

וְשְׁמָלָה שְׁקִבְלִיתִי מִסִּבְתָּא,
מְמַשִּׂי עִם קְשׁוּרִים,
אוֹתָהּ הִיא לְבָשָׁה בְּשִׁבְתוֹת,
וְאֲנִי בַחַג הַפּוּרִים.

מתוך כף עץ וקדרה שטוחה

כתבה: נורית זרחי

ציורים: רות צרפתי

מסדה 1969

כְּבָר רְאִיתֶם אֶת הַשְּׁמָלָה הַחֲדָשָׁה
שֶׁל עֲנַת? / יהונתן גפן

כְּבָר רְאִיתֶם אֶת הַשְּׁמָלָה הַחֲדָשָׁה
שֶׁל עֲנַת?
- שְׁמָלָה יְפֵהפִיָּה!

כָּלֵם אוֹמְרִים לָהּ.

שְׁמָלָה כְּחֻלָּה שְׂדוּדָתָה רוֹת

חֲפָשָׂה בְּכָל חוּצָלְאָרֶץ וּמְצָאָה דוֹקָא
בְּעַפּוּלָּה!

שְׁמָלָה בְּלִי שְׂרוּוֹלִים, לִימִים חֲמִים,
עִם הַמּוֹן כְּפִתוּרִים
גְּדוֹלִים וְאֲדָמִים.

שְׁמָלָה שְׁמֵתֵאִימָה גַם לְסִתּוֹ

עִם חֲגוּרָה נִהְדָּרֶת בְּצָבֵעַ זָהָב.

כְּבָר רְאִיתֶם אֶת הַשְּׁמָלָה הַחֲדָשָׁה
שֶׁל עֲנַת?

יְפִי שֶׁל צָבֵעַ וְיְפִי שֶׁל בָּד.

כָּל הַיְלָדוֹת מִבֵּיטוֹת וּמְקַנְאוֹת

כִּי אֶפְלוּ לְמַלְכָּה אֵין שְׁמָלָה שְׁכֹזֶאת!

רַק עֲנַת יוֹשֶׁבֶת בְּצַד,

נְפוּחַת לְחֵזִים.

כִּי עֲנַת לֹא אוֹהֶבֶת שְׁמָלוֹת,

רַק מְכַנְסִים.

מתוך הכוכבים הם הילדים של

הירח

כתב: יהונתן גפן

ציורים: נורית גפן בצר

דביר 1974

בשלושת השירים, שבדרך הטבע פונים בעיקר אל ילדות, מופיעים תיאורים של שמלות; השמלות של אמה של הדוברת, שמלותיה של הדוברת עצמה, ושמלה השייכת לילדה שאינה רוצה בה. בשירים מופיעים צבעי הבדים, גזרות, דוגמאות ותוספות אופנתיות, ובחלקם גם הרגשות שהשמלות מעוררות; תסכול, עוינות וכעס.

הדוברת בשירה של **מרים ילן-שטקליס** (1900-1984) היא ילדה המתבוננת בשמלותיה הרבות מאוד של אמה: "בִּוּדָאֵי מִיִּלְיוֹן" ו"עַד-אֵין-סִפּוֹר". מן התיאורים משתמעת גנדרנותה של האם: "אַחַת אֶדְמָה עִם מְעִיל עֲלִיוֹן, / וְאַחַת יֶרֶקָה / וּמְתוּקָה, / וְאַחַת יֵשׁ בָּהּ פֶּרַח גְּדוֹל חִקְלִילִי – / [...] בָּזוּ / שְׂבִיבֵס הַשָּׁחַר. / וְזוֹ שְׂתָפוֹר צְנֹאוֹן בָּהּ גְּבוּהָ – / [...] וְיוֹתֵר נְהַדְרֵת." המילים "אֶל בֵּית-הַחֲרוֹשֶׁת", "לְקוֹלְנוֹעַ", "לְבָקֵר אֵיזוֹ גְּבֵרֵת", "יוֹשֶׁבֶת עַל שְׂרִטוּטִיָּה" רומזים על אישה פעילה, שחלק גדול מחייה מתנהל מחוץ לבית ועיסוקיה הרבים גורעים מזמנה עם ילדתה. לא זו בלבד שאין כאן התפעלות מן היופי או גאוונה באם המתקשטת, אלא ההתבוננות בשמלות מציפה בדוברת כעס: "כָּל אַחַת וְאַחַת מְתַרְבְּרֶבֶת, / כָּל אַחַת וְאַחַת לִי אוֹיֶבֶת. / וּשְׂנוּאוֹת הֵן עָלַי / עַד בְּלִי דֵי, עַד בְּלִי דֵי!". דווקא הבגד חסר החן, "חֲלוּק מְרֻפֵּט. / יֶשֶׁן הוּא, [...] / תְּלוּי עַל מְסַמֵּר שְׁלִיד הָאֶמְבֵּט" הוא מקור לנחמה, ומייצג את השעות שבהן האישה הזו נתפסת כאמא.

נורית זרחי (1941) משמיעה את קולה של ילדה המתבוננת במלתחה שלה עצמה: כל בית מייצג נקודת מבט אחרת: צבעים – "לְבָנָה כְּמוֹ שֶׁלֶג", "כְּחֻלָּה כְּמוֹ יָם", "כְּמוֹ שְׂמִימִים תְּכֵלֶת", "אֶדְמָה כְּמוֹ דָם" – במבנה של תואר ודימוי; שימושים – "לְצִאָת לְבָקוֹרִים", "לְלֶבֶשׁ לְשְׁעוֹרִים" – הרומזים על גילה ועל עיסוקיה של הדוברת; גזרות ודוגמאות – "אַחַת עִם שְׁנֵי כִּיסִים, / אַחַת עִם שְׂרוּוֹל נְפוּחַ, / מְצַיֶּרֶת פְּסִים פְּסִים." הדוברת אינה מסגירה את טעמה או את רגשותיה, ורק בבית האחרון המתאר את השמלה "שְׂקִבְלִיתִי מְסַבְּתָא" היא רומזת בהומור על אופנה בהקשר של זמן.

יהונתן גפן (1947) מציב את היחיד – וליתר דיוק את היחידה – מול הכלל. בניית הפער מתחילה לאחר הצגת הנושא – "כְּבֵר רְאִיתֶם...?"; הדובר משמיע את דעתו – "שְׂמֵלָה יְפֵהפְּיָה!" ואת דעת הכלל – "כָּלֵם אוֹמְרִים". הוא מוסיף מידע חשוב על נדירותה של השמלה – "...שְׂדוּדְתָהּ רוּת / חִפְשָׁה בְּכָל חוּצָלְאֲרִין" וקורץ לקורא המבוגר בתוספת "וּמְצַאָה דְּוִקָא בְּעַפּוּלָּה!". ההמשך מוקדש לתיאור מפורט של הבגד – איכות הבד, גזרה, צבעים ועיצוב, והתיאור נחתם בתרועת חצוצרות – "כָּל הַיְלָדוֹת מְבִיטוֹת וּמְקַנְאוֹת / כִּי אֶפְלוּ לְמַלְכָּה אֵין שְׂמֵלָה שְׂכֹזָא!". לאחר קריאת הבית האחרון מתבררת תכליתם של דברי השבח: הנמענת שלהם – "... יוֹשֶׁבֶת בְּצַד, / נְפוּחַת לְחֵיִים. / כִּי עֲנֵת לֹא אוֹהֶבֶת שְׂמֵלוֹת, / רַק מְכַנְסִים."